ROMA ESSENCIAL

- L'essència
- Planificació
- Què hem de veure
- Què fem
- Explorem
- Excursions

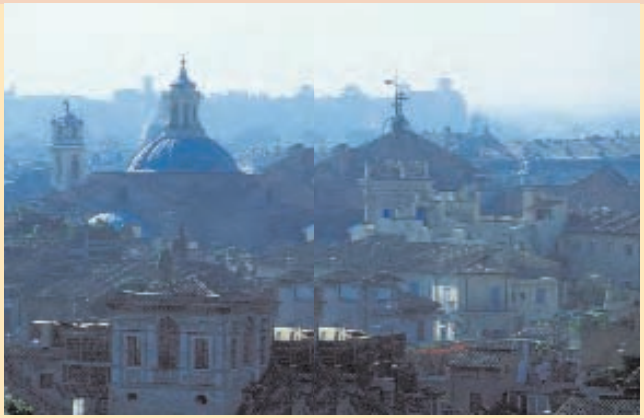
AA Cossetània Edicions

Les teves guies en català

ROMA 006-019.qxd 21/12/09 15:55 Página 10

dades

Roma ho té tot: un clima assolellat durant gran part de l'any, una cuina per a tots els gustos i algunes de les obres d'art i arquitectòniques més belles del món. És una ciutat de contrastos; una bulliciosa capital moderna situada enmig de magnificències antigues, on les xerricants *motorini* s'abalancen sobre els vianants i on l'art clàssic competeix amb l'alta costura. En aquest indret hi trobareu tots els petits plaers d'Itàlia en grans quantitats: bon menjar, bells jardins, vespres suaus, deliciosos gelats i molt més.

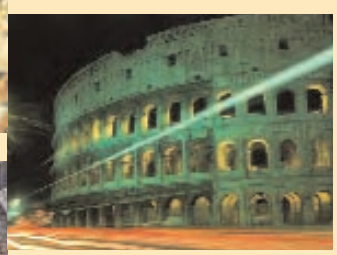

És bo aproximar-se a Roma amb una actitud flexible. Pot ser que no sempre aconseguiu fer el que teníeu planificat (museus, botigues i restaurants sovint tanquen sense un motiu aparent), però no us preocupeu, fins i tot la vida al carrer, amb la seva desfilada canviant de turistes i locals, és digna de ser observada des de les cafeteries de les *piazzas*. Hi ha interessants juxtaposicions com els estrets i sinuosos carrers de terracota on afloren *boutiques* de roba entre botigues d'ultramarins familiars, estudis d'artesania i galeries d'art.

El clima assolellat ajuda a crear un estil de vida relaxat, i fins i tot les operacions més senzilles poden necessitar molt més temps del que ens sembla necessari. Però, és tan dolent que el dinar ocupi tota una tarda? Un cop us acostumeu al ritme de vida, us adonareu que Roma funciona molt bé, també el servei d'autobusos que l'apropen al centre de Roma més o menys a l'hora que voldrien.

POBLACIÓ

Segons la llegenda, Roma té uns 2.700 anys. Té una població aproximada de 2,5 milions d'habitants, molts més que els 200.000 que tenia el 1870, quan Itàlia es va convertir en una nació unificada (tot i que hi havia molt més d'1 milió de persones a la ciutat durant l'època de l'Imperi). Uns 200.000 estrangers viuen en l'actualitat a Roma. A l'aeroport de Fiumicino arriben cada any unes 10 milions de persones. Gairebé la meitat de la població treballa per a l'Administració. Prop de 100.000 persones treballen en indústries i unes 600.000, en oficines.

La ciutat ocupa una àrea de 1.500 km^2 i té 12 turons, un nombre que s'ha ampliat respecte als 7 que hi havia originalment.

CLIMA

Els millors mesos per visitar la ciutat són de l'abril al juny i del setembre a l'octubre. La temporada alta és durant Pasqua, quan milers de pelegrins s'uneixen a les masses de turistes.

Al juliol i l'agost les temperatures poden arribar als 40 °C i a l'agost molts negocis tanquen per vacances. A principis de primavera i a finals de la tardor són les èpoques més plujoses (també pot ser que tingueu mala sort en altres èpoques). Roma té unes precipitacions anuals que no són particularment baixes, però solen caure en pocs dies. Fins i tot a l'hivern pot fer bon temps, amb unes temperatures diàries màximes de 15 ºC, però, tot i que gairebé no hi neva, també poden haver forts vents freds al desembre, gener i febrer.

ROMA 006-019.qxd 21/12/09 15:55 Página 16

L'ESSÈNCIA DE ROMA

miniescapada

Si disposeu de poc temps per visitar Roma i voleu tenir una visió completa de la ciutat, aquestes són les nostres recomanacions:

- **Visiteu el Vaticà** i meravelleu-vos amb les obres mestres de Miquel Àngel a la Capella Sixtina (►38–39).

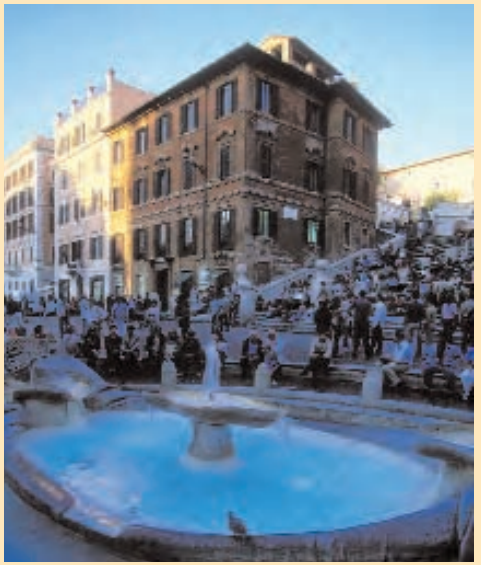
- **A Sant Pere del Vaticà (►36–37), mireu el terra** de la nau central, fixeu-vos amb la seva grandària i compareu-la amb la mida de les naus centrals d'altres catedrals que hàgiu vist..

- **Passegeu-vos pels carrers del Fòrum**, els mateixos que va trepitjar Juli Cèsar (►44–45).

- **Feu un passeig pel centre històric** (►64–65) per gaudir d'algunes de les vistes més famoses del món.

ROMA 034-055.qxd 21/12/09 17:55 Página 34

Què hem de veure

Basílica de Sant Pere del Vaticà 36–37

Capella Sixtina i els Musei Vaticani 38–39

Castell Sant'Angelo 40–41

Colosseu 42–43

Fòrum romà 44–45

Musei Capitolini 46–47

Palazzo Barberini 48–49

Panteó 50–51

Piazza Navona 52–53

San Clemente 54–55

ROMA 034-055.qxd 21/12/09 17:55 Página 36

QUÈ HEM DE VEURE

1 Basílica de Sant Pere del Vaticà

www.vatican.va

Potser pensareu que la seva opulència és impressionant o bé exagerada, però el que és segur és que l'església més important del món no us deixarà indiferents.

L'emperador Constantí va construir un santuari a sant Pere sobre la seva tomba i prop d'on va ser crucificat, al circ de Neró. A mesura que la fortuna de Roma i de la recent establerta religió cristina va créixer i caure, l'edifici va veure períodes d'embelliment i de saquejos i destrucció. Havia canviat molt quan el papa Nicolau V va manar que la restauressin a mitjan segle XV. Les obres no van començar fins 50 anys després, quan el papa Juli II va designar Bramante com l'arquitecte de la nova basílica el 1503. Van haver de passar més de 123 anys, amb diverses intervencions de molts dels arquitectes i artistes més importants de l'època, fins que la basílica es va consagrar. La planta de la basílica és com la va dissenyar Bramante, de 187 m de llargada; Miquel Àngel va dissenyar la cúpula de 132,5 m d'altura; Carlo Maderno va dissenyar la façana i Bernini la columnata ovalada que envolta la plaça de davant de la basílica.

Al seu interior, a la banda dreta, es troba la *Pietat* de Miquel Àngel, de 1499. Altres joies són l'estàtua de bronze de Sant Pere, del segle XIII, el peu de la qual ha desaparegut perquè tots els pelegrins el toquen; i l'enorme *baldacchino* (baldaquí) de Bernini, de 20 m d'altura (sota el qual només el Papa pot dir missa); els monuments als papes Urbà VIII i Alexandre VII i el sagrari en forma de temple.

✝ 2–3E ✉ Piazza San Pietro ☎ 06 6988 1662 ⏻ Abr–set Diàriament 7–7; oct–mar 7–6 ✋ Basílica gratis; accés al sostre bé de preu Ⓜ Ottaviano 🚌 64 a Piazza San Pietro; 23, 32, 49, 81, 492, 990 a Piazza del Risorgimento ? Les visites guiades a la necròpoli, en diversos idiomes, s'han de reservar a l'Ufficio degli Scavi a la plaça de Sant Pere

ROMA 034-055.qxd 21/12/09 17:55 Página 38

2 Capella Sixtina i els Musei Vaticani

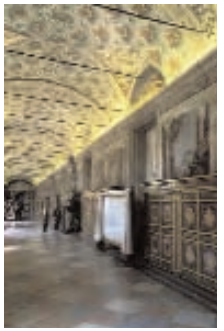
www.vatican.va

L'obra mestra de Miquel Àngel és avui en dia una de les set meravelles del món. A través de les habitacions s'arriba a una de les millors col·leccions d'art del món.

És impossible visitar els Musei Vaticani (museus del Vaticà) en una sola vegada, però podreu gaudir de les atraccions principals si seleccioneu una de les diverses rutes dels prospectes de l'entrada o bé si us dirigiu als llocs de més interès com el Museu Pio-Clemetino (►165), els frescos de les *Stanze di Raffaello* (Cambres de Rafael, ►168); i, òbviament, la Capella Sixtina.

Miquel Àngel va pintar el sostre de la Capella Sixtina entre 1508 i 1512, enfilat durant hores a les bastides mentre el papa Juli II li donava presses des de baix. La neteja minuciosa que es va dur a terme durant els anys 1980 i 1990 (durant la qual algunes de les peces de roba que els papes més puritans havien pintat sobre de les figures bíbliques que Miquel Àngel havia pintat amb poca roba es van esborrar) va restaurar els vibrants tons originals. Al sostre s'explica la història de la Creació, en la qual un Déu vestit de rosa divideix la llum de la foscor i l'aigua de la terra abans de crear el sol, la lluna, Adam i Eva. Els últims quatre panells mostren el naixement del pecat original i la història de Noè. Al final de la paret hi ha l'obra última de Miquel Àngel, el *Judici Final*. Quan va començar-la a fer, el 1534, patia per la seva malaltia i pels pensaments de la seva pròpia mort, i no va acabar-la fins el 1515. Es creu que la pell que penja de Sant Bartolomeu (a la dreta de Jesucrist) és un autoretrat. Les altres parets de la capella les van pintar Botticelli i Perugino, entre d'altres, amb episodis de les vides de Jesús i Moisès.

3D–E Viale Vaticano 100 Abr–oct dill–diss 9–6; nov–mar dill–diss 9–4. Últim diu de cada mes 9–1.45 Car; gratis últim diu de cada mes Varietat de restaurants i bars (€) Ottaviano 23, 32, 49, 81, 492, 990 a Piazza del Risorgimento Disponibles visites guiades 06 6988 4676. No hi ha gaire gent a la tarda i és millor evitar els dissabtes
Oficina de Turisme del Vaticà Office 06 6988 4947

ROMA 034-055.qxd 21/12/09 17:55 Página 52

9 Piazza Navona

Aquesta plaça, que és una de les més belles del món, deu la seva forma allargada a l'antic estadi romà sobre la qual es va construir.

Tot i que és millor accedir a la Piazza Navona des del sud-est, no importa quins dels carrerons agafeu: aquest gran espai a l'estret centre històric de Roma sempre impressiona. A la part nord encara hi ha l'entrada de l'estadi que va construir l'emperador Domicià al segle I dC.

El més important de la *piazza* és l'espectacular *Fontana dei Fiumi* (font dels rius) de Bernini, amb representacions simbòliques dels rius Ganges, Danubi, de la Plata i Nil (que portava els ulls embenats, ja que encara no se sabia el seu origen), enganxats a un penya-segat gegant amb un monstre que aguaita per sota. La figura del mig de l'estàtua, que mira al sud-est, és una altra obra de Bernini, *Il Moro* (el moro); les figures de Neptú i d'altres a la tercera font daten del segle XIX.

Aquest sempre ha estat el centre de la vida social romana; durant molts segles hi va haver un mercat i la *piazza* solia estar inundada a l'agost per formar una gran pati d'aigua per a rics i pobres. Avui en dia, està inundada de músics, artistes, locals i turistes que passen les hores als seus bars.

6F Piazza Navona Molts bars, solen ser cars, però valen la pena 40, 46, 62, 64 a Corso Vittorio Emanuele II; 30, 70, 81, 87, 116, 492, 628 a Corso del Rinascimento
Fira de Nadal al desembre (► 25)

ROMA 056-069.qxd 21/12/09 18:24 Página 64

passeig

pel centre històric

Combineu aquest passeig amb visites al Fòrum i al Vaticà i ja podreu dir que "coneixeu" Roma.

Des de la Piazza Farnese agafeu Vicolo dei Baulari fins al Campo de' Fiori (► 102), on podeu dinar d'hora. Aneu cap a la cantonada nord i dirigiu-vos cap a la Piazza della Cancelleria.

El Palazzo della Cancelleria (que ara són les oficines del Vaticà) es va construir entre 1845 i 1513 per al nebot-besnét del Papa.

Gireu a la dreta a Corso Vittorio Emanuele II; creueu els semàfors. Descendiu per la Via Cuccagna fins la Piazza Navona (► 52–53). A meitat de la plaça hi ha el Corso Agone que porta al Palazzo Madama; al costat hi ha la Via Salvatore, amb San Luigi dei Francesi a l'esquerra. Continueu fins el Panteó.

Visiteu el Panteó (► 50–51), construït per l'emperador Adrià al segle I dC, i observeu l'activitat o preneu-vos un car cafè.

Agafeu el carreró a mà dreta que hi ha davant del Panteó, Vicolo della Maddalena, i llavors gireu a la dreta cap a baix, a la Via del Vicario en direcció a la Piazza del Montecitorio. Seguiu la Via di Guglia, davant del palau, i després gireu a l'esquerra a la Via dei Pastini cap a la Piazza di Pietra.

Aquí trobarem les columnes del segle II del temple d'Adrià.

Passeu les columnes i dirigiu-vos cap a la Via di Pietra, creueu la Via del Corso i continueu cap amunt a la Via delle Muratte cap a la Fontana di Trevi (► 138). Continueu per la Via della Stamperia, a la dreta de la font, gireu a la dreta i pugeu la Via del Tritone, creueu i gireu a l'esquerra a la Via dei Due Macelli fins a la Piazza di Spagna (► 146).

Feu una pausa a la Fontana della Barcaccia de Bernini.

Pugeu les escales de Piazza di Spagna, passeu la Villa Medici, i agafeu el camí de la dreta que porta als jardins Pincio. Des d'aquí es tenen unes bones vistes de la Piazza del Popolo (► 145).

Distància 4 km **Temps** 3,5 hores amb parades, 2 hores sense
Punt de sortida Piazza Farnese 15G A Corso Vittorio Emanuele II
Punt d'arribada Piazza del Popolo 7C Flaminio
Dinar Hostaria Romanesca (€) Campo de' Fiori 40 Dima–diu

ROMA 056-069.qxd 21/12/09 18:24 Página 66

Les millors vistes

Les muralles del castell Sant'Angelo (► 40–41)

Colle Oppio (s'hi arriba després de pujar la Via N Salvi)

Gianicolo (► 107)

Monument a Vittorio Emanuele II (► 80–81)

Palatí (► 82–83)

La part del darrera de la Piazza del Campidoglio (prop dels Musei Capitolini, ► 46)

Piazza Trinità dei Monti, al capdamunt de les escales de la Piazza di Spagna (► 146)

Els jardins Pincio, Villa Borghese (► 63)

Ponte Garibaldi (✝ 16H)

La cúpula de Sant Pere del Vaticà (► 36–37)

ROMA 070-100.qxd 22/12/09 10:09 Página 78

CIRC MÀXIM

No en queda gaire cosa però encara es pot veure la forma ovalada on els corredors de quadrigues corrien i la zona escalonada a una banda on seien els gairebé 3.000 espectadors. Les restes de les grades encara es poden veure a l'extrem sud del circ, tot i que la torre que hi ha és medieval. Les curses de quadrigues es van fer aquí des del segle IV aC fins que van passar de moda al segle VI dC. Aquest lloc també s'utilitzava per a les lluites de feres, falses lluites navals (per a les quals s'omplia el circ d'aigua), atletisme i execucions.

18J Via del Circo Massimo 24 hores, evitar anar al vespre Gratis Circo Massimo 60, 75, 160, 175, 628, 673 a Piazza di Porta Capena

COLOSSEU

Què hem de veure, ► 42–43.

DOMUS AUREA

La Domus Aurea és la "casa daurada" de l'emperador Neró. Després del gran incendi del 64 dC que va destruir més de la meitat de la ciutat, Neró va construir aquest enorme símbol del poder imperial sobre les ruïnes. Està decorada amb elegants frescos i pintures. Actualment està tancada per restauració. Quan torni a obrir, tingueu en compte que haureu de reservar les entrades prèviament.

20H Via della Domus Aurea, Colle Oppio 06 3996 7700 Tancat per restauració Bé de preu Colosseo 60, 75, 84, 85, 87, 117, 175, 810, 850 a Colosseo

FÒRUMS IMPERIALS

Al costat oposat però prop del Fòrum romà (► 44–45) queden els fragments que resten dels altres cincs fòrums més petits, cada un d'ells construït per un emperador per acomodar l'excedència de població quan el fòrum original va quedar massa petit per cobrir les demandes de l'imperi en expansió. A la dreta de l'entrada principal del Fòrum romà, sota el Monument Vittorio Emanuele II (► 80-81), s'hi troba el més antic de tots, construït per Juli Cèsar el 51 aC. A l'altra costat de l'ampla avinguda que Mussolini va construir sobre les restes romanes que seguien la ruta triomfal fins a la seva seu, el Palazzo Venecia (► 117), hi ha les restes dels fòrums de Trajà (Mercats de Trajà, ► 80), d'August (on podreu veure elegants columnes i frisos), de Vespasià i de Nerva.

18G Via dei Fori Imperiali 06 679 0048 Truqueu per informar-vos dels horaris Car Colosseo 60, 84, 85, 87, 117, 175, 810, 850 a Via dei Fori Imperiali

FÒRUM ROMÀ

Què hem de veure, ► 44–45.

ROMA 070-100.qxd 22/12/09 10:09 Página 100

Palalottomatica
El local de música més gran de Roma es troba a l'Olympic Piazzale dello Sport, de 1960. Molts noms coneguts internacionalment han actuat aquí, com els Rolling Stones. Hi ha també 8 restaurants i diversos bars. S'hi celebren diversos festivals.
✉ Piazzale dello Sport ☎ 199 128800 🚇 EUR Palasport

VIDA NOCTURNA

Alibi
Un club gai on els heterosexuals també són benvinguts a la vibrant zona de Testaccio.
✉ Via di Monte Testaccio 40–44 ☎ 06 574 3448; www.alibionline.it
🕐 Dime–diu 🚇 Piramide 🚌 A Via Marmorata

Caffè Latino
Un dels primers clubs en obrir a la zona del Testaccio. Tot i el seu nom, podreu escoltar jazz, blues o rock així com també música llatinoamericana. Hi punxen discjòqueis la majoria de les nits i també es fan actuacions en directe.
✉ Via di Monte Testaccio 96 ☎ 06 5728 8556; www.caffelatinoroma.com
🕐 Dima–diu 🚇 Piramide 🚌 A Via Marmorata

Goa
Aquest és un dels club nocturns més de moda de Roma. Inspirat en el sud-est asiàtic, Goa és un bon lloc per sortir de festa i atrau els millors discjòqueis europeus. House, hip-hop, jungle i música tribal són els sons que hi predominen. No accepten targetes de crèdit i tanquen els dilluns.
✉ Via Giuseppe Libetta 13 ☎ 06 574 8277 🕐 Dima–diu 🚌 A Via Ostiense

ESPORT

Ippodromo delle Capannelle
Aquest és l'hipòdrom de Roma on es fan curses amb i sense obstacles i competicions de salt. La temporada de carreres és de setembre a juny.
✉ Via Appia Nuova 1255 (no surt al mapa, a l'est de la Piazza dei Re di Roma) ☎ 06 716 771; www.capannelleippodromo.it 🚌 A Via Appia Nuova

ROMA 101-134.qxd 22/12/09 11:19 Página 104

COLUMNA DE MARC AURELI

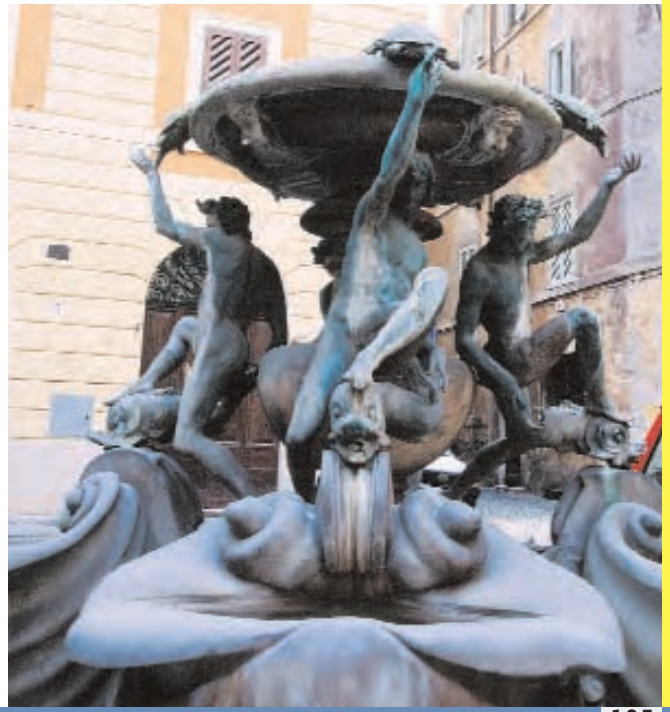
A la plaça que hi ha davant del Palazzo Chigi, que és la residència oficial del primer ministre i les oficines del diari *Il Tempo*, hi ha una columna esculpida en detall erigida en memòria de l'emperador Marc Aureli després de la seva mort el 180 dC. Té una altura aproximada de 30 m, i s'hi representen escenes de la cèlebre campanya que l'emperador va fer a Alemanya. L'estàtua de sant Pau, al capdamunt de la columna, va reemplaçar l'original de Marc Aureli per ordre del papa Sixt V el 1588.

8E Piazza Colonna
62, 63, 85, 95, 117, 119 i serveis a Via del Corso

FONTANA DELLE TARTARUGHE

Aquesta delicada font, a la Piazza Mattei, mostra unes nimfes masculines amb uns temptadors i enigmàtics somriures provocatius. Va ser obra de Giacomo della Porta i de Taddeo Landini durant la dècada de 1580. Es creu que el contrast amb les precàries tortugues el va afegir Bernini al segle següent. Segons la llegenda, la font la va erigir en una nit el duc de Mattei, que volia mostrar al que seria el seu padrastre que era capaç de fer grans coses tot i haver perdut la seva fortuna. També va bloquejar una finestra del seu palau perquè ningú no pogués veure la font des d'aquell punt privilegiat.

16G Piazza Mattei 30, 70, 87, 116 a Largo di Torre Argentina

ROMA 135-160.qxd 22/12/09 12:39 Página 138

FONTANA DI TREVI

Fins i tot sense Anita Ekberg, famosa per l'escena de la pel·lícula *Dolce vita* en la qual ella se submergeix en les tèrboles aigües de la Fontana, aquesta font és una visita obligada per a qualsevol persona que vingui a la ciutat (i per a tots els qui hi vulguin tornar, que han de tirar-hi una moneda). La va dissenyar Nicolò Salvi el 1762 i mostra Neptú flanquejat per dos enormes corsers que representen el mar en calma i el mar de tempesta, sortint d'un fals penya-segat. Contrasta amb la bellesa i la calma que dóna l'ordre del Palazzo Poli, en la paret del qual es va construir. Els panells de dalt representen la trobada de la font que alimenta l'antic canal romà que arribava fins a la font. Per cert, diuen que l'aigua porta lleixiu.

8E Piazza di Trevi 52, 53, 61, 62, 71, 95, 117, 119 i altres autobusos a Via del Tritone and Via del Corso

GAL·LERIA BORGHESE

La col·lecció escultòrica, a la planta baixa, compta amb algunes obres clàssiques d'importància com *L'hermafrodita dorment* i el *Faune dansant* i la coneguda escultura de Canova de Paulina Bonaparte Borghese d'una *Venus tombada*. El més destacat, tot i això, són les espectacular escultures de Bernini. El cardenal Scipione Borghese, que tenia la vil·la i el parc construïts entre 1608 i 1615, va ser el primer patró de Bernini. Aquí es pot veure el talent precoç de l'escultor en obres com *El rapte de Proserpina*, el *David* (es creu que és un autoretrat) i *Apol·lo i Dafne*. Les pintures estan penjades a les parets de la planta baixa i a la primera planta. Entre les obres més cèlebres destaca la *Deposició de Crist* de Rafael, l'obra mestra primerenca de Ticià *Amor sagrat i profà* i el restaurat *Últim sopar* de Jacopo Bossano, que ara es veu més ric i vibrant; l'eròtica *Danae* de Correggio i obres de Guernico, Veronese, Giogione i Andrea del Sarto. Hi ha sis obres de Caravaggio, inclosa una de les seves primeres obres, el seductor *Nen amb panera de fruita*, *Bacus* i també la realista *Madona amb la serp*.

10B Piazzale del Museo Borghese 5 06 841 7645 (informació gravada) o 06 841 3979 Dima–diu 9–7 Car Bar Spagna/Flamino 52, 53, 910 a Via Pinciana Obligatori reservar amb antelació a 06 328101 o en línia a www.ticketeria.it. Hi ha visites guiades cada dues hores en anglès i italià

ROMA 161-171.qxd 22/12/09 13:02 Página 162

BASÍLICA DE SANT PERE DEL VATICÀ

Què hem de veure, ► 36–37.

CASTELL SANT'ANGELO

Què hem de veure, ► 40–41.

MUSEI VATICANI

La visita dels Museus del Vaticà planteja un cert repte, i ja no només perquè són immensos, sinó també perquè les hores d'obertura canvien cada any, i també la direcció en què caminem. Els sistemes de sentit únic que es van instal·lar per a les èpoques amb més turistes també poden fer difícil tornar enrere. Les vistes més famoses, que, d'altra banda, també són les que estan més allunyades de la porta d'entrada al museu, són la *Cappella Sistina* (Capella Sixtina, ► 38–39) i les *Stanze di Raffaello* (les sales de Rafael, ► 168–169) Intenteu visitar-les ben d'hora, així evitareu les llargues cues. Si no, dirigiu-vos primer al Museu Clementí (► 165).

www.vatican.va

3D Viale Vaticano 100 06 6988 4676 Abr–oct dill–diss 9–6; nov–mar dill–diss 9–4. També l'últim diu del mes 9–1:45 Car. Gratis últim diu del mes Cipro-Musei Vaticani 23, 32, 49, 81, 492, 990 a Piazza del Risorgimento

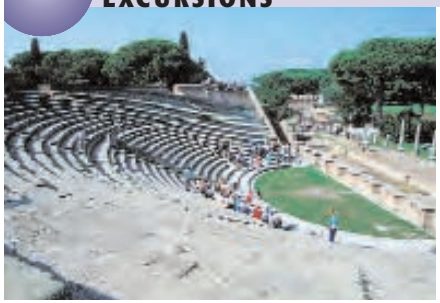
Appartamento Borgio

El conjunt d'apartaments dins dels Museus del Vaticà es van construir per al papa Alexandre VI, un membre conegut de la família Borja, durant el seu papat (1492-1503). És gairebé un palau dins un palau, que va esdevenir tan luxós que els papes subsegüents la van tenir com el seu principal allotjament durant cent anys. A la sala 1, la *Sala delle Sibille*, és on es diu que l'infame Cèsar Borja va assassinar Alfons d'Aragó, espòs de la seva germana. Avui en dia la sala és més coneguda pels seus frescos, creats entre 1492 i 1495 per l'artista d'Úmbria Pinturicchio.

Biblioteca Apostòlica Vaticana

La biblioteca del Vaticà està considerada com una de les col·leccions mundials més preuades de llibres i manuscrits. Els papes van acumular els seus llibres durant segles, però no van trobar una seu permanent fins el 1474, durant el papat de Sixt IV. La col·lecció compta amb uns 100.000 manuscrits, 70.000 volums d'arxius, 800.000 obres impreses, 100.000 gravats i mapes i al voltant de 75.000 llibres escrits a mà i il·lustrats. Aquí només hi ha exposada una part de la col·lecció, però tots els objectes són meravellosos, com els materials manuscrits de Miquel Àngel, Martí Luter, Petrarca... que són realment obres de gran importància històrica.

ROMA 172-183.qxd 22/12/09 13:23 Página 178

(magatzems de productes alimentaris). També a la dreta hi ha la ben conservada Casa di Diana i el Thermopilium, un bar romà format per una barra de marbre i frescos dels plats disponibles. Just més enllà, al nord-est, hi ha el museu.

Abans de marxar, visiteu el *borgo* (llogaret) medieval d'Ostia, a un tir de pedra del recinte arqueològic.

Viale degli Romagnoli 717 06 5635 8099 Abr–set dima–diu 9–6; nov–feb dima–diu 8:30–4; mar, oct dima–diu 8:30–5 Bé de preu Il Monumento (€€, ➤ 183) Metro B a Piramide, llavors trens de les estacions de trens adjacents cada 10–30 minuts a Ostia Antica. **En cotxe:**
25 km. Via del Mare (SS8 bis) des de Roma

TÍVOLI

Tívoli era un refugi de camp per als patricis romans i un pati d'estiu per a les classes adinerades durant el Renaixement. La Villa d'Este i la Villa Adriana (➤ 180) són les vistes més conegudes, però també val la pena visitar la Rocca Pia, un castell del segle XV construït per al papa Pius II al capdamunt de la ciutat. Si us perdeu pels laberíntics carrers del centre històric, pareu a l'església romànica de Sant Silvestre (on hi ha uns interessant frescos de principis de l'edat mitjana) i la catedral de Sant Llorenç, del segle XVII.

Hi ha un sentiment descolorit d'esplendor al palau renaixentista **Villa d'Este**, creat el 1550 per al cardenal Hipòlit d'Este, nét del papa Alexandre VI (Roderic de Borja). La residència està totalment eclipsada pels jardins—un conjunt de terrasses gairebé simètriques, camins a l'ombra i fonts espectaculars. Des de 1865 a 1886 la vil·la va ser la residència de Franz Liszt i va inspirar les seves *Fonts de la Villa d'Este*.

Les cascades i els jardins de la **Villa Gregoriana** van ser creats quan el papa Gregori XVI va desviar el riu Aniene. Hi ha dues cascades principals: la *Grande Cascata* a la banda més allunyada i una més petita, al coll del congost, dissenyada per Bernini.

Metro a Rebibbia, després Cotral Bus fins a Tívoli. Els busos surten cada 10 minuts (dill–diss), 15–20 minuts (diu) Tren des de Termini. **En cotxe:**
40 km a l'est de Roma per la Via Tiburtina SS5 o Roma-L'Aquila autopista A24

Villa d'Este

Piazza Trento Per reservar: (des d'Itàlia) 199 766 166; (des de l'estranger) +39 0445 230 310; www.villadestetivoli.info Dima–diu 8:30–entre 4 i 7:30, depèn del mes Bé de preu

Villa Gregoriana

Largo S Angelo 06 3996 7701; www.villagregoriana.it Abr a mitjan oct dima–diu 10–4:30; mar, mitjan oct–nov dima–diu 10–2:30; des, feb només amb cita prèvia Bé de preu

